

ULOGA HBOR-a U FINANCIRANJU MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

Arambašić, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:366127>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**ULOGA HBOR-a U FINANCIRANJU MALIH I
SREDNJIH PODUZEĆA**

Mentor:

Doc.dr.sc. Sandra Pepur

Student:

Antonija Arambašić

Split, rujan, 2017.

Sadržaj:

1. UVOD	1
1.1. Definicija problema	1
1.2. Cilj rada	1
1.3. Metoda rada	1
1.4. Struktura rada	1
2. POJAM MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA, TE NJIHOVA ULOGA U GOSPODARSTVU.....	2
2.1. Kriteriji za definiranje sektora malih i srednjih poduzeća u RH i EU.....	2
2.2. Značenje sektora malih i srednjih poduzeća u RH i EU	4
3. NAČINI I PROBLEMI U FINANCIRANJU MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA	6
4. PROGRAMI HBOR-a ZA FINANCIRANJE MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA	9
4.1. Opći podatci o HBOR-u	9
4.2. Program kreditiranja razvitka malog i srednjeg poduzetništva	12
4.2.1. Cilj Programa kreditiranja i namjena kredita	12
4.2.2. Korisnici kredita	14
4.2.3. Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit.....	15
4.2.4. Kamatna stopa	17
4.2.5. Naknade.....	20
4.2.6. Korištenje kredita	20
4.2.7. Instrumenti osiguranja	23
4.2.8. Potrebna dokumentacija	24
4.3. Rad HBOR-a od 2009.-2014. godine	25
4.4. Rad HBOR-a 2015.godine.....	28
5. ZAKLJUČAK	30
Literatura	32
Sažetak	34
Summary	34
Popis tablica	35
Popis slika	35
Popis grafikona.....	35

1. UVOD

1.1. Definicija problema

U ovom radu autor će razraditi ulogu i programe HBOR-a u financiranju malih i srednjih poduzeća. Mala i srednja poduzeća (MSP, SME, engl.) imaju važnu ulogu kodnog zapošljavanja i kreiranja dodane vrijednosti svakog gospodarstva u svijetu. Zbog svojih obilježja i posebnosti promatraju se i izučavaju odvojeno od velikih poduzeća (LSE, engl.). Ključne prepreke rastu razvoju malih i srednjih poduzetnika su definitivno kapitalna ograničenja, nedostatak znanja, asimetrične informacije i neprilagođen institucionalni okvir te ono njima trenutno najvažnije, a to su problemi u pristupu izvorima financiranja. Problemi koji najviše muče male i srednje poduzetnike u EU odnose se na pronalazak kupaca (25%), dostupnost obrazovane radne snage i menadžerskog kadra (18%), konkurencija (14%) te pristup financijskim sredstvima (13%). Analizom će se utvrditi načini preko kojih HBOR financira mala i srednja poduzeća, te olakšava problem s kojim se susreću u pristupu izvorima financiranja. Hrvatska banka za obnovu i razvitak je razvojna i izvozna banka Republike Hrvatske čija je osnovna zadaća poticanje razvitka hrvatskog gospodarstva. HBOR kroz svoj program kreditiranja razvitka malih i srednjih poduzeća nastoji modernizirati i proširiti poslovanje, te povećati broj radnih mjesta, što će u konačnici rezultirati razvojem malog i srednjeg poduzetništva, a time i gospodarstva u cjelini.

1.2. Cilj rada

Cilj rada je analizirati probleme s kojim se susreću mala i srednja poduzeća te definirati ulogu i programe HBOR-a u njihovom financiranju.

1.3. Metoda rada

Metode koje se koriste u radu su metoda komparacije, deskripcije, klasifikacije, indukcije, dedukcije. Podatci će biti prikupljeni iz sekundarnih izvora.

1.4. Struktura rada

Rad se sastoji od pet dijelova. U prvom dijelu će se obraditi problem rada i ciljevi rada. U drugom dijelu definira se pojam malih i srednjih poduzeća, kao i njihova uloga u gospodarstvu općenito. Nadalje, rad će se dotaknuti načina i problema u financiranju malih i

srednjih poduzeća uslijed brzih tržišnih promjena, te sve razvijenije konkurencije. Središnji dio rada usmjeren je na definiranje programa koje nudi HBOR za financiranje malih i srednjih poduzeća. Na kraju rada iznijeti će se zaključak kao i navesti literatura, te popis slika i tablica.

2. POJAM MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA, TE NJIHOVA ULOGA U GOSPODARSTVU

2.1. Kriteriji za definiranje sektora malih i srednjih poduzeća u RH i EU

Mala i srednja poduzeća u RH se klasificiraju prema kriteriju koje definira Zakon o računovodstvu i Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva. Zakon o računovodstvu rangira poduzeća na slijedeći način¹:

- Mali poduzetnici su oni koji ne prelaze dva od tri sljedećih kriterija: ukupna aktiva 32.500.000 kuna, prihod 65.000.000 kuna te prosječan broj radnikatijekom poslovne godine 50.
- Srednji poduzetnici su oni koji prelaze barem dva od tri kriterija za malepoduzetnike, ali ne prelaze dva od tri sljedećih kriterija: ukupna aktiva 130.000.000 kuna, prihod 260.000.000kuna te prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 250.
- Veliki poduzetnici su oni koji prelaze dva od tri kriterija iz definicije srednjih poduzetnika.

Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva² utvrđuje osnove za primjenu poticajnih mjera gospodarske politike usmjerenih na razvoj, restrukturiranje i tržišno prilagođavanje malog gospodarstva. Ovim se Zakonom usklađuje kategorizacija veličine poduzetnika s Preporukom Europske komisije 2003/361/EC od 6.svibnja 2003. Usklađivanje omogućava kvalitetniju analizu i usporedbu europskih tržišta, te bolje iskorištavanje potpora razvoja malih i srednjih poduzeća, a ujedno i veće mogućnosti financiranja koje pružaju programi Europske unije.

Prema veličini u smislu ovog Zakona razlikuju se mikro, mali i srednji subjekti malog gospodarstva.

¹Narodne novine, (2015): *Zakon o računovodstvu*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 78/15

²Narodne novine, (2007):*Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 63/07

Mikrosubjekti su pravne i fizičke osobe koje:

- prosječno godišnje imaju manje od 10 zaposlenika
- ostvaruju ukupni godišnji prihod u protuvrijednosti do 2.000.000 eura, odnosno imaju vrijednost dugotrajne imovine ako su obveznici poreza na dobit u protuvrijednosti do 2.000.000 eura

Mali subjekti su pravne i fizičke osobe koje:

- prosječno godišnje imaju manje od 50 zaposlenika
- ostvaruju ukupni godišnji prihod u protuvrijednosti do 10,000.000 eura ili imaju ukupnu aktivu ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u protuvrijednosti do 10,000.000 eura

Srednji subjekti su fizičke i pravne osobe koje:

- prosječno godišnje imaju više od 50, ali manje od 250 zaposlenika
- ostvaruju ukupni godišnji prihod u protuvrijednosti od 10.000.000 eura do 50.000.000 eura (ili imaju zbroj bilance ako su obveznici poreza na dobit), odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u protuvrijednosti od 10.000.000 eura do 43.000.000 eura.

Kriteriji za razvrstavanje subjekata malog i srednjeg gospodarstva dani su u tablici 1. Navedeni kriteriji – broj zaposlenika, godišnji prihod i imovina, brojčano su prikazani te se odnose na EU i Hrvatsku. Iz tablice 1 vidljivo je da se kriteriji klasifikacije između Hrvatske i Europske unije podudaraju.

Tablica 1. Kriteriji razvrstavanja subjekata malog i srednjeg gospodarstva

Kategorija subjekata	Broj zaposlenika	Godišnji prihod (u milijunima eura)	Imovina (u milijunima eura)
	EU/RH	EU/RH	EU/RH
Mikro	0-9	2	2
Mali	10-49	10	10
Srednji	50-249	50	43

Izvor: Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2012., str. 12.

2.2.Značenje sektora malih i srednjih poduzeća u RH i EU

Mala i srednja poduzeća temelj su razvoja svakog gospodarstva, a njihov značaj posebno se prepoznaje kroz udio u zaposlenosti, ukupno ostvarenom prihodu i izvozu. U Hrvatskoj u 2015. godini posluje 106.221 mikro, malih i srednjih poduzeća (99,7% ukupno registriranih poduzeća i ta struktura je nepromijenjena u odnosu na prethodne dvije godine), koja ostvaruju udio od 54% u ukupnom prihodu, 69,2% u zaposlenosti i 50,3% u izvozu Hrvatske i po sva ova tri ključna kriterija u 2015. godini jačaju svoj udio i utjecaj na gospodarstvo Hrvatske u odnosu na prethodnu godinu.

U strukturi malih i srednjih poduzeća došlo je do promjene u 2015. godini, koju je obilježio porast broja malih poduzeća za 2,1% u odnosu na 2014. godinu i pad broja srednjih poduzeća za 2,4%. Tablica koja slijedi pokazuje dinamiku kretanja broja subjekata sektora malih i srednjih poduzeća, te velikih poduzeća u razdoblju od 2011. do 2015.godine.³

Tablica 2. Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2011. do 2015. godine

	2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%
Sektor malih i srednjih poduzeća	90.831	99,6	96.906	99,6	100.841	99,7	104.116	99,7	106.221	99,7
Mala poduzeća	89.539		95.597		99.573		102.895		105.029	
Srednja poduzeća	1.292		1.309		1.268		1.221		1.192	
Velika poduzeća	359	0,4	348	0,4	350	0,3	354	0,3	348	0,3
Ukupno	91.190	100	97.254	100	101.191	100	104.470	100	106.569	100

Izvori: "Gospodarska kretanja 3/4, 2016", Hrvatska gospodarska komora, 2016., str. 78.; "Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2015. godini", FINA, 2016., str. 26.; preuzeto od <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvjesce-2016-HR-web.pdf>

Mala i srednja poduzeća zapošljavaju više od dvije trećine svih zaposlenih u poslovnim subjektima u Hrvatskoj u 2015. godini, i taj udio je bez veće promjene u odnosu na 2014. godinu. Broj zaposlenih u malim poduzećima u 2015. godini porastao je u odnosu na 2014. godinu za 2,5%, u srednjim poduzećima za 1,4%, dok je u istom razdoblju u velikim poduzećima zabilježen pad broja zaposlenih za 1,6% (tablica 2). U 2015. godini udio malih i

³"Gospodarska kretanja 3/4, 2016", Hrvatska gospodarska komora, 2016., str. 78.; "Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2015. godini", FINA, 2016

srednjih poduzeća u ukupnom prihodu iznosio je 54%, što je neznatno povećanje (od 1 postotnog poena) u odnosu na 2014. godinu. Međutim, promjene u prihodima ovisno o veličini poduzeća su uočljivije: ukupan prihod malih poduzeća u 2015. godini porastao je za 4,8%, srednjih poduzeća za 6%, a velikih poduzeća za 1,3% u odnosu na 2014. godinu. U ukupno ostvarenom izvozu hrvatskih poduzeća u 2015. godini, mala i srednja poduzeća sudjeluju s udjelom od 50,3%, čime su neznatno pretekla velika poduzeća, koja su s udjelom od 49,7% u 2015. godini po prvi puta ostvarila manje od polovine ukupnog izvoza. Vrijednost izvoza malih poduzeća u 2015. godini povećala se za 6,7%, srednjih poduzeća za značajnih 13,2%, te velikih poduzeća za 7,3% u odnosu na 2014. godinu.⁴

Tablica 3. Veličina poduzeća i zaposlenost, ukupan prihod i izvoz u 2014. i 2015. godini

Ekonomski kriteriji valorizacije sektora	Veličina poduzeća					
	Mala		Srednja		Velika	
	2014.	2015.	2014.	2015.	2014.	2015.
Broj zaposlenih	422.238	432.934	145.246	147.250	262.632	258.400
Zaposlenost (udio)	50,9%	51,6%	17,5%	17,6%	31,6%	30,8%
Ukupan prihod (mil.kn)	215.807	226.110	112.320	119.100	290.663	294.438
Ukupni prihod (udio)	34,9%	18,1%	18,1%	18,6%	47%	46%
Izvoz (000 kn)	24.780.905	26.446.403	27.858.437	31.526.196	53.450.269	57.341.701
Izvoz (udio)	25,2%	23%	23,3%	27,3%	51,5%	49,7%

Izvori: “Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2014. godini”, FINA, 2015., str. 21. i 22.; “Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2015. godini”, FINA, 2016., str. 26. i 27.; preuzeto od

<http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvjesce-2016-HR-web.pdf>

Prema izvješću Europske komisije⁵ u 2015. godini u Europskoj uniji poslovalo je oko 23 milijuna malih i srednjih poduzeća, koja su zapošljavala 90 milijuna djelatnika (67% ukupne zaposlenosti) i generirala 3.900 milijardi eura dodane vrijednosti (57% ukupne dodane vrijednosti). U odnosu na 2014. godinu zaposlenost u europskim malim i srednjim poduzećima porasla je za 1,5%, a dodana vrijednost za 5,7%. Porast zaposlenosti u malim i srednjim poduzećima zabilježile su u 2015. godini sve članice EU, izuzev Finske. Mikro poduzeća bila su, s udjelom od 53%, u najvećoj mjeri zaslužna za porast zaposlenosti u

⁴Preuzeto sa Cepor-izvjesce-2016-HR-web, dostupno na: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvjesce-2016-HR-web.pdf>

⁵„Annual Report on European SMEs 2015/16 – SME recovery continues“, European Commission, 2016., http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review-2016_hr, preuzeto 28.11.2016.; preuzeto od <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvjesce-2016-HR-web.pdf>

sektoru malih i srednjih poduzeća. Prosječan broj zaposlenih po poduzeću je 4, još od 2013. godine.

3. NAČINI I PROBLEMI U FINANCIRANJU MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

Rapoloživost različitih vrsta izvora financiranja poduzetničke aktivosti u RH je ograničeno. Odluke o financiranju su jako važne jer omogućavaju osnivanje, funkcioniranje, razvijanje svih poduzeća (pa tako i malih i srednjih), te na kraju ostvarivanje pozitivnog financijskog rezultata tj. profita, zbog kojeg se poduzetnici zapravo i preuzimaju rizik.

Prilikom nabavljanja sredstava na tržištu izbor sredstava ovisit će o raspoloživosti sredstava i njihove cijene, trenutne financijske pozicije i kredibilnosti, stava menadžera prema riziku i izabrane financijske strategije.⁶

Izvore financiranja moguće je odrediti prema⁷:

1. roku dospijeća

- trajni
- dugoročni
- srednjeročni
- kratkoročni izvori

2. s obzirom na izvore

- unutarnji (uplate vlasnika, amortizacija, akumulirana dobit, naplata glavnice dugoročnih plasmana)
- vanjski (kredit, izdavanje obveznica, faktoring, lizing i financijska sredstva odobrena na temelju raznih projekata, bilo raznih ministarstva u Hrvatskoj ili projekata EU-a)

Najzastupljeniji oblik financiranja SME sektora su bankarski krediti.

Tržište novca u Hrvatskoj još uvijek se može opisati kao tradicionalno, uz dominantno prisutne kredite banaka i kreditnih unija, te Vladine programe poticaja i subvencionirane kreditne linije. Mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzeća putem fondova rizičnog

⁶Vidučić Lj., Pepur S., Šimić Šarić M. (2015): Financijski menadžment, RRiF, Zagreb

⁷ Vidučić Lj., Pepur S., Šimić Šarić M. (2015): Financijski menadžment, RRiF, Zagreb

kapitala i neformalnih oblika financiranja (poslovni anđeli) koji su pogodniji za rizičnije poduzetničke pothvate u fazi pokretanja ili brzog rasta, još uvijek su nedovoljno razvijene.⁸

Dostupnost netradicionalnih izvora financiranja prati GEM istraživanje, kroz ocjenu percepcijeo raspoloživosti istih na skali od 1 do 5, gdje ocjena 5 ukazuje da postoji dovoljno dioničkih fondova, financiranja dugova, vladinih subvencija, privatnih investitora, fondova rizičnog kapitala; dostupnost inicijalne javne ponude dionica (IPO). U Hrvatskoj je raspoloživost netradicionalnih izvora financiranja za mala i srednja poduzeća u svim godinama provedbe GEM istraživanja, od 2002. godine ocijenjena ocjenama nižim od 3, što ukazuje na konzistentno slabu i ograničenu dostupnost financijskih sredstava, ali i neučinkovitost mjera koje su poduzimale vlade u proteklom razdoblju za unapređenje kvalitete poduzetničkog okruženja u pogledu pristupa financijskimsredstvima. U odnosu na 2014. godinu, ocjena financijske podrške u 2015. godini pala je s 2,3 na2,0, što je ponovno ispod prosječne ocjene EU zemalja od 2,7, i prosječne ocjene svih zemalja koje sudjeluju u GEM istraživanju koja iznosi 2,5.⁹

Tablica 4. Percepcija o raspoloživosti netradicionalnih izvora financiranja u 2014. i 2015. godini

	Ocjena 5 pokazuje:	2014.			2015.		
		GEM prosjek	EU prosjek	Hrvatska	GEM prosjek	EU Prosjek	Hrvatska
Financijska podrška	Postoji dovoljno dioničkih fondova, fi nanciranja dugova, vladinih subvencija, privatnih investitora, fondova rizičnog kapitala; dostupnost inicijalne javne ponude dionica (IPO)	2,5	2,7	2,3	2,5	2,7	2,0

Izvor: GEM Hrvatska, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, 2016.

⁸ Preuzeto sa Cepor-izvjesce-2016-HR-web, dostupno na: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvjesce-2016-HR-web.pdf>

⁹ Preuzeto sa Cepor-izvjesce-2016-HR-web, dostupno na: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvjesce-2016-HR-web.pdf>

S ciljem rasta konkurentnosti, Europska unija prepoznaje ključnu ulogu MSP u procesima oporavka gospodarstva te različitim politikama kreira za njih povoljnije poslovno okruženje. Hrvatska također svoj fokus treba usmjeriti na sektor MSP koji u povoljnijem poslovnom okruženju može osigurati toliko željeni rast i novu zaposlenost. Čak i u povoljnim uvjetima mala i srednja poduzeća se suočavaju s određenim poteškoćama, a jedna od glavnih je nepovoljan pristup izvorima financiranja. Razlozi zbog kojih je općenito malim i srednjim poduzećima teško osigurati pristup vanjskim izvorima financiranja u odgovarajućim iznosima i/ili po odgovarajućim uvjetima uključuju veću neizvjesnost i neperfektnu informaciju, nedostatak imovine za pokriće ili nedostatak vlastitog kapitala.¹⁰

Nadalje, visoke kamatne stope i bankarske naknade poduzetnicima predstavljaju glavne barijere za osnivanje i razvitak malih i srednjih poduzeća. Administrativne barijere javljaju se, također, kao ograničavajući čimbenik pri osnivanju i u drugim aspektima poslovanja malih i srednjih poduzeća. Konačno, problem za ostvarenje kvalitetnog financiranja može predstavljati i nedostatak iskustva i obrazovanja, te nedovoljna financijska educiranost menadžmenta.¹¹

Uz sve spomenute probleme i ograničenja pri financiranju malog poduzeća veliki problem predstavlja i nemogućnost pravodobnog plaćanja dospjelih obveza, a očituje se kao nedostatak novčanih sredstava na žiroračunu za plaćanje obveza. Problem izaziva lančanu reakciju masovnog nepodmirenja obveza, što ugrožava kreditnu sposobnost i postaje smetnja normalnom funkcioniranju poduzeća.

Iz spomenutih razloga mnoge razvijene i manje razvijene zemlje nude niz programa pomoći i podrške pri stimuliranju osnivanja i razvitka MSP. Primjerice, europski program COSME¹² je isključivo namijenjen potpori malog i srednjeg poduzetništva (2014. – 2020.), a cjelokupan proračun iznosi € 2,5 milijardi. Zajedno sa programom Horizon 2020, COSME predstavlja nastavak aktivnosti koje su se u periodu 2007. - 2013, uspješno provodile kroz Program za poduzetništvo i inovacije (CIP EIP). Kroz oba ova programa malim i srednjim poduzećima omogućit će se pristup financijskim instrumentima i to na način da će se kroz Horizon 2020 investirati u start-up i ranu fazu MSP te u MSP koja su orijentirana na istraživanje i inovacije,

¹⁰ Vidučić Lj., Financijski menadžment, V. Izdanje, RRIF, Zg, 2006., str.468.

¹¹ Vidučić Lj., Financijski menadžment, V. Izdanje, RRIF, Zg, 2006., str.468.

¹² Programme for the Competitiveness of enterprises and SMEs - Program za konkurentnost poduzeća i malih i srednjih poduzeća, <http://www.europarl.europa.eu/portal/en>

a kroz COSME u MSP u fazi rasta. Državno tijelo zaduženo za koordinaciju programa u RH je Ministarstvo poduzetništva i obrta.¹³

4. PROGRAMI HBOR-a ZA FINANCIRANJE MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

Središnji dio rada usmjeren je na definiranje programa koje nudi HBOR za financiranje malih i srednji poduzeća, te rad HBOR-a. Kako je raspoloživost različitih vrsta izvora financiranja poduzetničke aktivnosti u RH ograničeno, a nakon niza ratnih, tranzicijskih, privatizacijskih problema te problema prouzrokovanih globalnom financijskom krizom, jasno je da HBOR ima, a i imala je veliku ulogu u razvoju i tržišnom prilagođavanju malog gospodarstva. Glavne zadaće HBOR-a mijenjale su se s promjenama u gospodarstvu i prilagođavale se uvjetima na tržištu. Financiranje obnove i razvitka hrvatskog gospodarstva, izgradnja infrastrukture, poticanje i osiguranje izvoza, podrška MSP, financiranje turizma, brodogradnje, kreditiranje poljoprivrednih programa dio su aktivnosti kojima je Banka pomagala i podupirala domaće gospodarstvo. U cilju obavljanja tih djelatnosti Hrvatska banka za obnovu i razvitak odobrava kredite i druge plasmane, izdaje bankarska i druga jamstva, zaključuje ugovore o osiguranju i reosiguranju, ulaže u dužničke i vlasničke instrumente te obavlja druge financijske poslove i usluge u svrhu provedbe djelatnosti.¹⁴

4.1. Opći podatci o HBOR-u

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) je razvojna i izvozna banka Republike Hrvatske čija je osnovna zadaća poticanje razvitka hrvatskog gospodarstva. Kreditiranjem, osiguranjem izvoza od političkih i komercijalnih rizika, izdavanjem garancija te poslovnim savjetovanjem, HBOR gradi mostove između poduzetničkih ideja i njihovih ostvarenja s ciljem osnaživanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.

Hrvatska banka za obnovu i razvitak osnovana je 12. lipnja 1992. godine donošenjem Zakona o Hrvatskoj kreditnoj banci za obnovu (HKBO).¹⁵ U prosincu 1995. godine, Banka mijenja naziv u Hrvatska banka za obnovu i razvitak. U prosincu 2006. godine donesen je novi Zakon

¹³ Vidučić Lj., Babić M. (2015): Pristup MSP poticajnim izvorima financiranja u vrijeme krize - primjer HBOR-a, preuzeto od: Računovodstvo i menadžemnt-RiM konferencija- zbornik stručnih radova, str. 89-103

¹⁴ Narodne novine, (2006): *Zakon o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak*, Narodne novine d.d. Zagreb, br.138/06

¹⁵ Narodne novine, (1996): *Zakon o Hrvatskoj kreditnoj banci za obnovu*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 08/96

o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak¹⁶, a u ožujku 2013. godine stupio je na snagu Zakon o izmjenama Zakona o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak.¹⁷

HBOR kroz niz kreditnih programa potiče pokretanje novih i razvoj postojećih malih i srednjih poduzeća. Ciljevi koje HBOR želi ostvariti kroz kreditne programe su razvoj poduzetničkih pothvata, jačanje konkurentnosti obrta, malih i srednjih poduzeća, ravnomjeran regionalni razvoj, otvaranje novih radnih mjesta, te izlazak poduzeća na nova inozemna tržišta.

Kao djelatnost HBOR-a navodi se¹⁸:

1. financiranje obnove i razvitka hrvatskoga gospodarstva,
2. financiranje infrastrukture,
3. poticanje izvoza,
4. potpora razvitku malog i srednjeg poduzetništva,
5. poticanje zaštite okoliša,
6. osiguranje izvoza hrvatskih roba i usluga od netržišnih rizika.

Osnivač i 100%-tni vlasnik HBOR-a je Republika Hrvatska. Temeljni kapital utvrđen je Zakonom u visini od 7 milijardi kuna čiju dinamiku uplate iz Državnog proračuna određuje Vlada Republike Hrvatske.

Upravu HBOR-a čine tri člana, od kojih jedan obnaša funkciju predsjednika Uprave. Članove Uprave imenuje Nadzorni odbor. Uprava vodi poslove u okviru djelokruga utvrđenog Zakonom i Statutom te raspolaže imovinom HBOR-a. Sjednice Uprave održavaju se po potrebi, u pravilu utorkom.

Nadzorni odbor HBOR-a čini deset članova i to šest ministara Vlade Republike Hrvatske, tri saborska zastupnika te predsjednik Hrvatske gospodarske komore. Ministar nadležan za financije predsjednik je Nadzornog odbora, a ministar nadležan za gospodarstvo zamjenik predsjednika. Nadzorni odbor prati i kontrolira zakonitost rada Uprave te imenuje i opoziva predsjednika i članove Uprave. Nadzorni odbor utvrđuje načela poslovne politike i strategije,

¹⁶Narodne novine, (2006): *Zakon o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 138/06

¹⁷Narodne novine, (2013): *Zakon o izmjenama Zakona o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 25/13

¹⁸ Preuzeto od: <https://www.hbor.hr/>

nadzire vođenje poslova banke, donosi kreditne politike HBOR-a, utvrđuje godišnje financijske izvještaje, razmatra izvješća unutarnje revizije, vanjskih neovisnih revizora i izvješća Državnog ureda za reviziju. Sjednice Nadzornog odbora održavaju se po potrebi, a najmanje jednom polugodišnje.

Zaposleno je 349 zaposlenika na dan 31.prosinca 2016.godine.

HRVATSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVITAK

Slika 1: Logo HBOR-a

Izvor: Slika preuzeta sa:

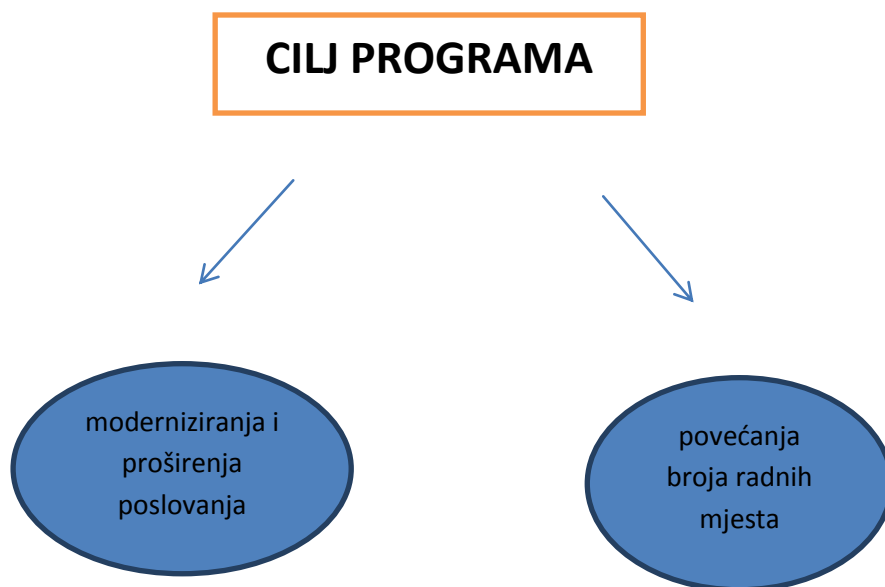
https://www.google.hr/search?q=logo+hbor&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj2tabSpsPVAhXlDcAKHwBjBLQQ_AUICigB&biw=1366&bih=662#imgsrc=rPMp_7kx_G_BUM:

4.2. Program kreditiranja razvitka malog i srednjeg poduzetništva

U ovom dijelu detaljno će se razraditi program kreditiranja razvitka malo i srednjeg poduzetništva od strane HBOR-a. Navest će se ciljevi programa kreditiranja i namjena kredita, korisnici kredita, način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit, kamatna stopa, naknade, korištenje kredita, instrumenti osiguranja.

4.2.1. Cilj Programa kreditiranja i namjena kredita

Cilj programa je kreditiranje razvitka malog i srednjeg poduzetništva (prikazan na slici 2). Iz slike je vidljivo da je cilj programa rast i razvoj kako malih i srednjih poduzeća tako i cjelokupnog gospodarstva. Cilj je ostvariti uvijete koji će pogodovati blagostanju svakog pojedinca, kroz otvaranje novih radnih mjesta. Otvaranje novih radnih mjesta odrazit će se pozitivno na gospodarstvo, jer veća zaposlenost rezultira i većom potrošnjom.

Slika 2: Cilj programa kreditiranja razvitka malog i srednjeg poduzetništva

Izvor: Izrada autora prema izvješćima HBOR-a

Tablica 4.prikazuje koja je namjena kredita kojeg odobrava HBOR. Krediti su namijenjeni za ulaganje u osnovna sredstva i trajna obrtna sredstva.

Tablica 5. Namjena kredita

Kreditu su namijenjeni za ulaganja u:	
I. Osnovna sredstva:	Materijalna imovina - osnivačka ulaganja - zemljište, građevinski objekti - oprema i uređaji - osnovno stado, podizanje dugogodišnjih nasada Nematerijalna imovina - razvoj proizvoda ili usluge, patenti, licence, koncesije, autorska prava, franšize
II. Trajna obrtna sredstva	

Izvor: preuzeto od:<https://www.hbor.hr/>

Iznos kredita koji odobrava HBOR namijenjen ulaganju u trajna obrtna sredstva može iznositi do 30% iznosa kredita.

Što se tiče iznosa ulaganja u nematerijalnu imovinu, on ovisi o stručnoj ocjeni klijenta i/ili projekta kao i o raspoloživim izvorima sredstava HBOR-a. Krajnji korisnik kod financiranja razvoja proizvoda ili usluga je obvezan dostaviti detaljan poslovni plan s opisom proizvoda ili usluge, namjenom proizvoda ili usluge, ciljanom skupinom korisnika proizvoda ili usluge, vremenskim trajanjem razvoja, planiranom cijenom budućeg proizvoda te s tim povezanim planiranim prihodima u budućim razdobljima, planiranim troškovima i sl.

Djelatnosti koje se ne kreditiraju programom kako navodi autor programa kreditiranja razvitka malog i srednjeg poduzetništvasu¹⁹:

- dijelovi investicije koji služe u osobne svrhe;
- kupovina, gradnja i opremanje apartmana, bez obzira je li riječ ulaganju fizičkih ili pravnih osoba, osim ulaganja u aparthotele s restoranom;
- kockarnice, kladionice i slične djelatnosti;
- proizvodnja (osim primarne poljoprivrede), prerada i distribucija duhana i duhanskih proizvoda;
- djelatnosti izdavanja novina i drugih povremenih izdanja, djelatnosti proizvodnje i emitiranja radijskog i televizijskog sadržaja, djelatnosti novinskih agencija kao i uslužnih djelatnosti agencija za oglašavanje i odnosa s javnošću;
- aktivnosti koje uključuju životinje u eksperimentalne i znanstvene svrhe;
- aktivnosti koje imaju negativan utjecaj na okoliš, a nisu u značajnoj mjeri ublažene ili kompenzirane;
- javnobilježnička djelatnost.

4.2.2. Korisnici kredita

Korisnici kredita prema ovom programu mogu biti:

1. trgovačka društva, obrtnici, fizičke osobe koje samostalno obavljaju djelatnost, zadruge i ustanove, a koji posluju najmanje dvije godine;
2. pravne i fizičke osobe koje posluju manje od dvije godine ukoliko imaju prethodno poslovno iskustvo vlasnika i/ili osnivača.

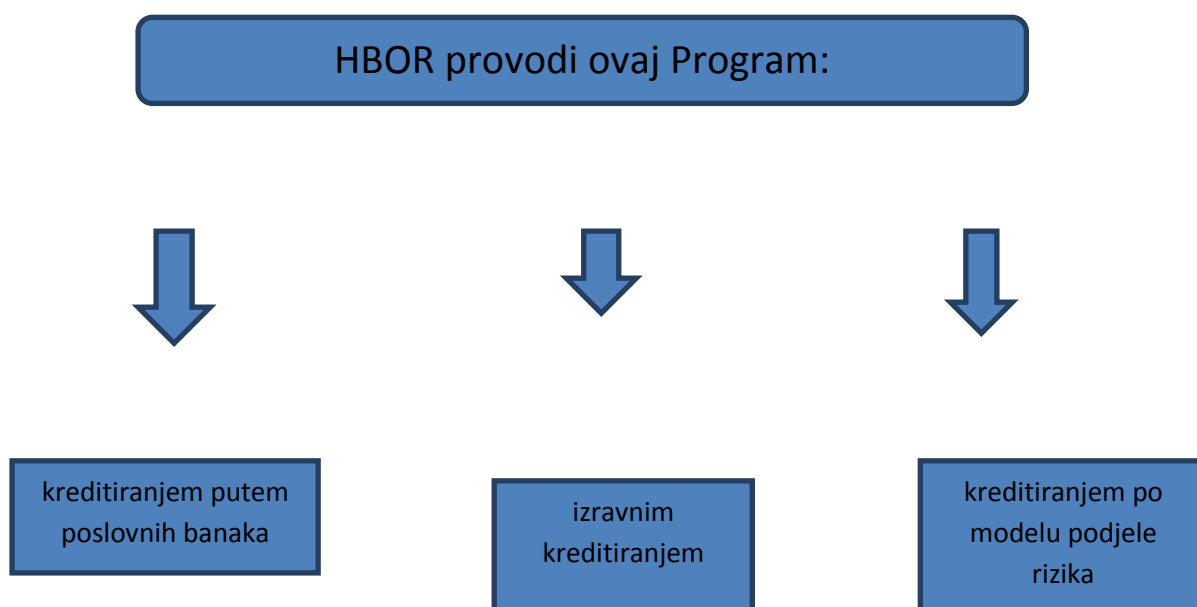
HBOR u pravilu neće razmatrati izravne zahtjeve korisnika kredita kojima je udjel kapitala i rezervi u pasivi bilance manji od 30%. Poslovne banke koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju ovog Programa kreditiranja mogu biti korisnici kredita. Poslovne banke dužne su sredstva kredita plasirati krajnjim korisnicima u skladu s Programom.

¹⁹uprava HABOR-a, prosinac 2016.godine

4.2.3. Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit

Sukladno Zakonu o sprječavanju sukoba interesa²⁰ na snazi su ograničenja kreditiranja poslovnih subjekata u kojima udjele u vlasništvu imaju dužnosnici i članovi njihovih obitelji. Ograničenja u kreditiranju državnih dužnosnika smatraju se sastavnim dijelom programa kreditiranja HBOR-a.

Pravo na kredit ne postoji, već HBOR o svakom zahtjevu donosi posebnu odluku.

Slika 3: Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit

Izvor: Izrada autora prema izvješćima HBOR-a

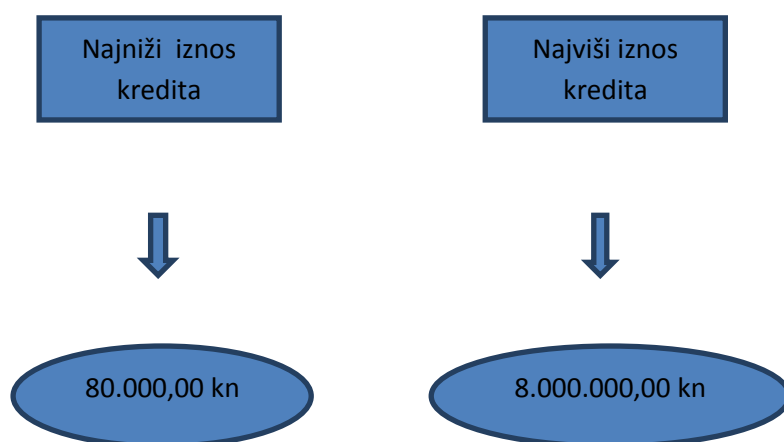
Slika 3 prikazuje kao HBOR provodi program kreditiranja. Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju Programa u slučaju kreditiranja putem poslovnih banaka.

Ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, poslovna banka i HBOR zaključuju ugovor o kreditu za krajnjeg korisnika. Temeljem ugovora o kreditu između poslovne banke i HBOR-a, poslovna banka zaključuje ugovor o kreditu s krajnjim korisnikom kredita.

Izravnim kreditiranjem dokumentirani zahtjevi za kredit upućuju se izravno HBOR-u. Ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, zaključuje se ugovor o kreditu izravno s korisnikom kredita.

²⁰Narodne novine, (2015): *Zakonu o sprječavanju sukoba interesa*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 57/15

Autor kod kreditiranja po modelu podjele rizika navodi da se dokumentirani zahtjevi za kredit podnose poslovnim bankama s kojima je HBOR ugovorio i suradnju na provođenju Programa po modelu podjele rizika. Poslovna banka i krajnji korisnik kredita zaključuju ugovor o klupskom kreditu (tripartitni ugovor).

Slika 4: Najniži i najviši iznos kredita kojeg HBOR odobrava

Izvor: Izrada autora prema izvješćima HBOR-a

Iz slike 4 se može iščitati koji je najniži, a koji najviši iznos kredita kojeg odobrava HBOR preko svog programa kreditiranja malih i srednjih poduzeća. HBOR u pravilu kreditira do 75% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a. Krediti se odobravaju u kunama ili u kunama uz valutnu klauzulu ovisno o zahtjevu korisnika i mogućnostima HBOR-a.

U opravdanim slučajevima, kada investicijska studija ukazuje na potrebu za duljom ročnošću i počekom, rok otplate može biti do 17 godina uključujući do 4 počeka.

Kredit se, u pravilu, otplaćuje u mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim ratama, ali je sukladno zahtjevu korisnika kredita i planiranim projekcijama poslovanja moguće razmatrati i odobriti i drugačiju dinamiku otplate kredita.

4.2.4 Kamatna stopa

Tablica 5. prikazuje kriterij prema kojima se određenoj skupini gospodarskih subjekata obračunava kamatna stopa od 2% godišnje točnije skupini A, a skupini B kamatna stopa od 4% godišnje.

Tablica 6. Kamatna stopa

SKUPINA GOSPODARSKIH SUBJEKATA	KRITERIJI	KAMATNA STOPA
SKUPINA A	- koji ulažu na područja posebne državne skrbi ²¹ ili potpomognuta područja - jedinice lokalne samouprave razvrstane u I. i II. skupinu ²² ili brdsko-planinska područja ²³ ili otoke ili poljoprivredu ili ribarstvo i - koji su dokazali tržišnu konkurentnost uspješnom prodajom na domaćem i/ili inozemnom tržištu	2% godišnje
SKUPINA B	- svi ostali mali i srednji poduzetnici	4% godišnje

Izvor: preuzeto od: <https://www.hbor.hr/>

Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a prema kriterijima Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a. Proporcionalnom metodom se obračunava kamata.

Tržišna konkurentnost i uspješna prodaja na domaćem i/ili inozemnom tržištu ocjenjivat će se primjenom i ispunjenjem sljedećih kriterija²⁴:

²¹Sukladno Zakonu o područjima posebne državne skrbi (NN 86/08).

²²Sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14) i Odluci o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (NN 158/2013).

²³sukladno Zakonu o brdsko-planinskim područjima (NN 12/02) i svim naknadnim izmjenama i dopunama.

²⁴Preuzeto od: <https://www.hbor.hr/wp-content/uploads/2016/11/Malo-i-srednje-poduzetni%C5%A1tvo-Pk-razvitka-malog-i-srednjeg-poduzetni%C5%A1tva-16-12.pdf>

- ✓ poslovni prihodi veći od poslovnih rashoda u prethodnoj godini;
- ✓ tekuća likvidnost veća od 0,8 (kratkotrajna imovina /kratkoročne obveze);
- ✓ koeficijent dugoročne financijske stabilnosti manji od 1,2 (dugotrajna imovina u odnosu na kapital, rezerve i dugoročne obveze);
- ✓ umanjeni valutno inducirani kreditni rizik (najmanje 30% poslovnih prihoda ostvarenih na stranim tržištima, odnosno najmanje 30% ostvarenih noćenja inozemnih gostiju od ukupno ostvarenih noćenja u prethodnoj poslovnoj godini).
 - U slučajevima kada korisnik kredita ostvaruje manje od 30% poslovnih prihoda na stranim ili međunarodnim tržištima, a član je grupe koja ostvaruje preko 30% poslovnih prihoda na stranim ili međunarodnim tržištima što je dokumentirano u konsolidiranim financijskim izvješćima grupe, smatra se kako je ispunjen kriterij umanjenog valutno induciranog kreditnog rizika.

Iznimno za korisnike kredita koji se bave iznajmljivanjem ležaja odnosno pružanjem usluga smještaja gostiju, umjesto kriterija iz alineje 2. i 3. može se alternativno uzeti kriterij minimalnog udjela kapitala, rezervi i zadržane dobiti u pasivi bilance u visini od 30%.

Kriteriji tržišne konkurentnosti i uspješne prodaje utvrđuju se na osnovi:

1. financijskih izvješća gospodarskih subjekata za prethodnu poslovnu godinu (bilanca i račun dobiti i gubitka te za obrtnike prijavu poreza na dohodak, ovjereni od nadležnih osoba),
- ili
2. Obrazac TU-11, o dolascima i noćenjima turista za prethodnu godinu.

Državne potpore i učinak poticaja

Kreditiranje u režimu državne potpore moguće je samo u slučajevima kada potpora ima učinak poticaja, odnosno ukoliko je poduzetnik/korisnik potpore podnio HBOR-u ili poslovnoj banci pisani zahtjev za potporu sadržanu u kreditu HBOR-a prije početka radova na projektu odnosno djelatnosti. Početak radova znači početak građevinskih radova povezanih s ulaganjem ili prvu zakonski obvezujuću obvezu za naručivanje opreme ili bilo koju drugu obvezu zbog koje ulaganje postaje nepovratno, ovisno o tome koje od nabrojenog nastupi prvo, isključujući pripremne radove (kupnja zemljišta i pripremni radovi kao što je ishođenje dozvola i provođenje studija izvedivosti ne smatraju se početkom radova). U slučaju

preuzimanja, početak radova znači trenutak stjecanja imovine koja je izravno povezana sa stečenom poslovnom jedinicom.

Kao opravdani troškovi na planiranom projektu mogu se priznati isključivo troškovi nastali ***nakon predaje pisanog zahtjeva za potporu HBOR-u.***

- Kod izravnog kreditiranja, pisanim zahtjevom za potporu u smislu propisa o državnim potporama smatra se:

(i) *informacija o namjeravanom ulaganju* zajedno s dokazom o pravnoj osobnosti te dokumentima koji pružaju uvid u dosadašnje poslovanje, u namjeravano ulaganje i u ponuđene instrumente osiguranja, a koja se dostavlja u razdoblju do najviše 6 (šest) mjeseci prije podnošenja zahtjeva za kredit HBOR-u

ili

(ii) *zahtjev za kredit* zajedno s dokumentacijom propisanom programom kreditiranja. Obrasci informacije o namjeravanom ulaganju i zahtjeva za kredit objavljeni su na mrežnim stranicama HBOR-a i dostupni su u HBOR-u na zahtjev.

- Kod kreditiranja u suradnji s poslovnim bankama, pisanim zahtjevom za potporu u smislu propisa o državnim potporama smatra se:

(i) *zahtjev za kredit* koji je uz dokumentaciju potrebnu za obradu kredita predan poslovnoj banci, sukladno pravilima poslovne banke, a koji je predan u razdoblju do najviše 6 (šest) mjeseci prije nego je poslovna banka predala zahtjev za kredit HBOR-u

ili

(ii) *zahtjev za kredit* koji je poslovna banka dostavila HBOR-u supotpisan od strane poduzetnika, ukoliko je između predaje zahtjeva za kredit poslovnoj banci i predaje zahtjeva HBOR-u prošlo više od 6 mjeseci.

4.2.5. Naknade

Naknade dijelimo na naknade za obradu kreditnog zahtjeva i naknade za rezervaciju sredstava kao što je prikazano u tablici 6. Obračun i naplata naknada detaljno su obajšnjene u tablici.

Tablica 7. Vrste naknada

Naknada za obradu kreditnog zahtjeva	Naknada za rezervaciju sredstava
• 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita⁷, a najmanje 500,00 (petsto) kuna • naplaćuje se prije ili istodobno s prvim korištenjem kredita	• obračunava se kvartalno u visini od 0,25% godišnje na iznos odobrenih a neiskorištenih sredstava, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu

Izvor: Izrada autora prema izvješćima HBOR-a

4.2.6. Korištenje kredita

Rok korištenja kredita je u pravilu 12 mjeseci, ali u ovisnosti o dinamici ulaganja, HBOR može odobriti i kraći, odnosno duži rok.

Broj korištenja određuje se pojedinačno u ovisnosti o svakom pojedinom zahtjevu. Korisnici kredita dužni su kredit koristiti namjenski u skladu s odredbama ovog Programa. HBOR zadržava pravo kontrole namjenskog korištenja kredita.

Kod kreditiranja u suradnji s poslovnim bankama, poslovne banke su dužne pribaviti i čuvati dokumentaciju te voditi evidencije koje omogućuju brzu i učinkovitu kontrolu namjenskog korištenja kredita.

Korištenje kredita putem poslovne banke

HBOR će isplatiti sredstva poslovnoj banci temeljem njezinog zahtjeva na za to propisanom obrascu. Poslovna banka dužna je odmah doznačiti sredstva krajnjem

za ulaganja u osnovna sredstva poslovna banka dužna je doznačena sredstva za krajnjeg korisnika isplatiti izravno dobavljačima ili izvođačima radova temeljem odgovarajuće dokumentacije

za ulaganja u obrtnasredstva poslovna banka može doznačena sredstva za krajnjeg korisnika kredita isplatiti izravno dobavljačima ili doznačiti sredstva na račun krajnjeg korisnika kako bi samostalno obavljao plaćanje

Slika 5: Korištenje kredita putem poslovne banke

Izvor: Izrada autora prema izvješćima HBOR-a

Jednako se primjenjuje kod korištenja kredita odobrenog **po modelu podjele rizika** uz ostale specifične odredbe korištenja kredita koje se propisuju u okviru provedbene i ugovorne dokumentacije.

Korištenje kredita kod izravnog kreditiranja

- Ako se kredit koristi za osnovna sredstva, HBOR će isplate dobavljaču i/ili izvođaču radova obavljati temeljem dokumentiranog zahtjeva korisnika kredita izravno na račun dobavljača i/ili izvođača radova.
- Kod isplate kredita za obrtna sredstva, HBOR može sredstva doznačavati na račun korisniku kredita koji samostalno obavlja plaćanja.
- Dokumentaciju za pravdanje namjenskog korištenja obrtnih sredstava, korisnik kredita je obvezan dostaviti HBOR-u u roku od 30 dana od dana korištenja istih ili najkasnije prije prvog sljedećeg korištenja kredita..

Slika 6: Korištenje kredita kod izravnog kreditiranja

Izvor: Izrada autora prema izvješćima HBOR-a

Izdavanje bankarskih garancija i otvaranje akreditiva

- U okviru korištenja kredita HBOR može izdavati bankarske garancije i otvarati akreditive za potrebe provedbe komercijalnih ugovora oko nabavke opreme na kredit ili jednokratne kupnje opreme.
- Ponuda garantnih poslova HBOR-a uključuje izdavanje nostro bankarskih garancija, zaprimanje i notifikaciju loro bankarskih garancija te otvaranje nostro akreditiva po viđenju s pokrićem u kreditu u trenutku otvaranja akreditiva ili uz odgođeno polaganje pokrića iz kredita.
- Izdavanje nostro bankarskih garancija i otvaranje akreditiva moguće je samo uz pokriće u dobrenom kreditu te ukoliko je isto u skladu s namjenom kredita i njegovim rokom korištenja.
- Za navedene usluge HBOR će zaračunati pripadajuće naknade.

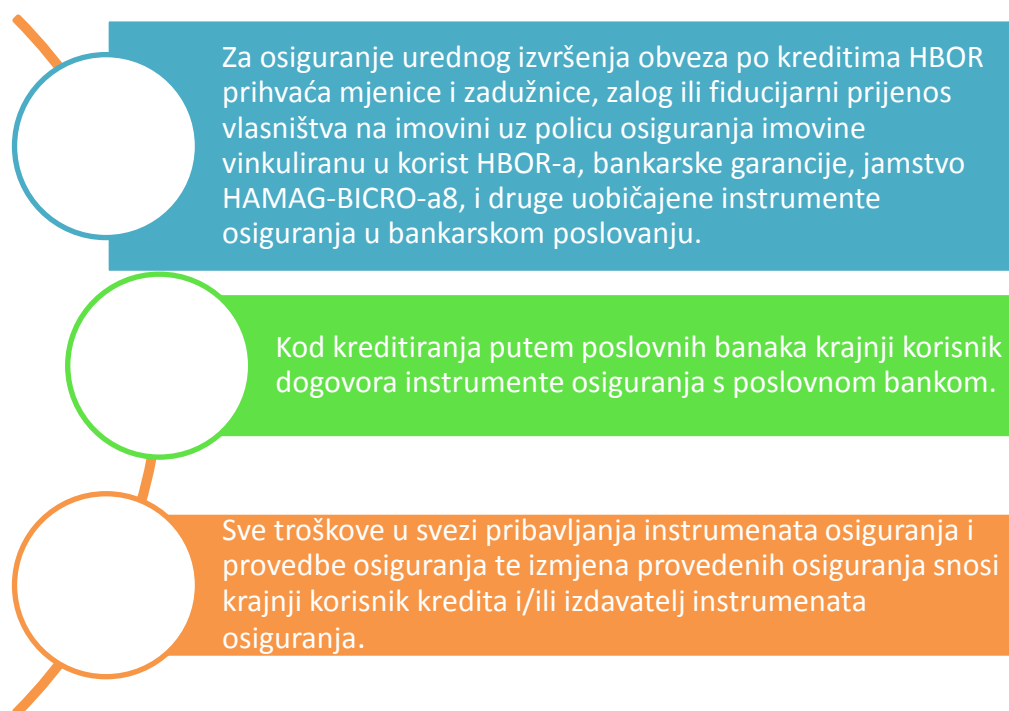
Slika 7: Izdavanje bankarskih garancija i otvaranje akreditiva

Izvor: Izrada autora prema izvješćima HBOR-a

4.2.7. Instrumenti osiguranja

Instrumenti osiguranja kredita su sredstva naplate potraživanja koja banci stoje na raspolaganju u slučaju kada klijent prestane otplaćivati kredit ili ga otplaćuje neredovito. Najčešći instrumenti osiguranja su: suglasnost o zapljeni plaće, zadužnica odnosno suglasnost o zapljeni sredstava na računima, hipoteka, mjenica, jamci te police osiguranja života i imovine. Što je iznos kredita manji, to je u pravilu potrebno i manje instrumenata osiguranja.²⁵

Slika 8 prikazuje instrumente osiguranja urednog izvršenja obveza po kreditima HBOR-a, a to su mjenice i zadužnice, zalog, bankarske garancije, i drugi instrumenti osiguranja u bankarskom poslovanju.

Slika 8: Instrumenti osiguranja

Izvor: Izrada autora prema izvješćima HBOR-a

²⁵Preuzeto od: <https://webhosting-wmd.hr/rjecnik-pojmovi-i/web/instrumenti-osiguranja-kredita>

4.2.8. Potrebna dokumentacija

Kreditiranje putem poslovnih banaka

Poslovna banka uz standardizirani obrazac zahtjeva za kredit HBOR-u dostavlja sljedeću dokumentaciju klijenta:

1. (Obrazac) Tablice za kredit putem PB: Podaci o ulaganju
2. (Obrazac) Izjava o potporama
3. Potvrda Porezne uprave o stanju obveza prema državi, ne starija od 30 dana od podnošenja zahtjeva
1. Godišnji financijski izvještaji za protekle dvije godine poslovanja

te prema potrebi dostavlja ostalu dokumentaciju uključujući:

- a) Investicijski program ili poslovni plan
- b) Dokumentacija o ponuđenim instrumentima osiguranja (za nekretnine: elaborat procjene vrijednosti nekretnina i zemljišnoknjižni izvadak ne stariji od 30 dana od podnošenja zahtjeva)

Kreditiranje po modelu podjele rizika

- kao pod prethodnom točkom 10.1. po svim alinejama (osim tablica koje se dostavljaju za model PR)

Izravno kreditiranje

Podnositelj zahtjeva uz standardizirani obrazac zahtjeva za kredit HBOR-u dostavlja:

Dokumentacija o ulaganju

1. Investicijski program (za ulaganja iznad 700.000 kn) ili poslovni plan (za ulaganja do 700.000 kn)
2. Ugovori/predugovori/pisma namjere o otkupu proizvoda/poslovnoj suradnji i sl.
3. Troškovnici/ponude/predračuni (sukladno strukturi ulaganja)
4. Tehnička dokumentacija s pripadajućim dozvolama

Instrumenti osiguranja

- Dokumentacija o ponuđenim instrumentima osiguranja (za nekretnine: elaborat procjene vrijednosti nekretnina ne stariji od 3 godine za stambene građevine odnosno ne stariji od 1 godine za poslovne građevine s fotografijom objekta i zemljišnoknjižni izvadak ne stariji od 30 dana od podnošenja zahtjeva)

4.3.Rad HBOR-a od 2009.-2014. godine

Za pristup MSP poticajnim izvorima financiranja važna je struktura plasmana po programima, tj. stanje i trend zastupljenosti plasmana MSP u kreditnom portfelju HBOR-a. Poslovne banke zauzimaju rigorozniji pristup vjerovnicima u razdoblju krize. S obzirom da je riječ o kriznom razdoblju rijetki su oni poduzetnici koji uspijevaju sačuvati kreditnu, a i poslovnu sposobnost. Tada se krediti HBOR-a trebaju javiti kao važni alternativni izvor financiranja. Tablica 2. donosi podatke o kreditnoj aktivnosti HBOR-a prema programima u kriznom razdoblju od 2009.-2013. godine.

Tablica 8. Kreditna aktivnost prema programima kreditiranja (u 000 kn) od 2009.-2013.g.

Programi kreditiranja	Kreditna aktivnost (u 000 kn)				
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Gospodarstvo	858.174,0	1.680.424,5	1.952.200,0	2.800.599,0	2.746.194,3
Izvoz i turizam	4.189.783,0	3.650.169,4	2.924.433,6	3.414.990,3	2.311.554,6
Infrastruktura	146.061,0	206.384,0	409.945,3	1.614.642,2	1.537.224,7
MSP	961.326,0	1.079.131,7	1.283.272,5	2.398.899,5	1.181.073,3
Ukupno	6.155.344,0	6.616.109,6	6.569.851,4	10.229.131,0	7.776.046,9

Izvor: Vidučić Lj., Babić M. (2015): Pristup MSP poticajnim izvorima financiranja u vrijeme krize – primjer HBOR-a, preuzeto od: Računovodstvo i menadžemnt-RiM konferencija- zbornik stručnih radova, str. 89-103

Iz tablice 8. možemo iščitati kako u 2009. godini HBOR pruža najviše potpore hrvatskim izvozniciima i turizmu, oko 68% ukupno odobrenih sredstava kojima je odobreno 550 kredita . Njih slijede MSP. Na izvoz i turizam, te MSP je stavljen naglasak iz razloga što su upravo oni bili najviše pogođeni gospodarskom i financijskom krizom, mali i srednji poduzetnici zbog povećane nesigurnosti i problema u pribavljanju sredstava, a izvoznici zbog smanjivanja narudžbi. Tijekom 2009. godine po programu Priprema izvoza odobreno je 498 kredita u iznosu od 3.787,4 milijuna kuna. U istom razdoblju po programima namijenjenim isključivo

za MSP (11 programa) odobreno je 961 milijun kuna. Kada se obuhvate sva odobrenja malim i srednjim poduzetnicima po svim HBORovim programima (ne isključivo za MSP), slijedi da je tijekom 2009. godine podržano 997 projekata malih i srednjih poduzetnika u iznosu od gotovo 3 milijarde kuna.

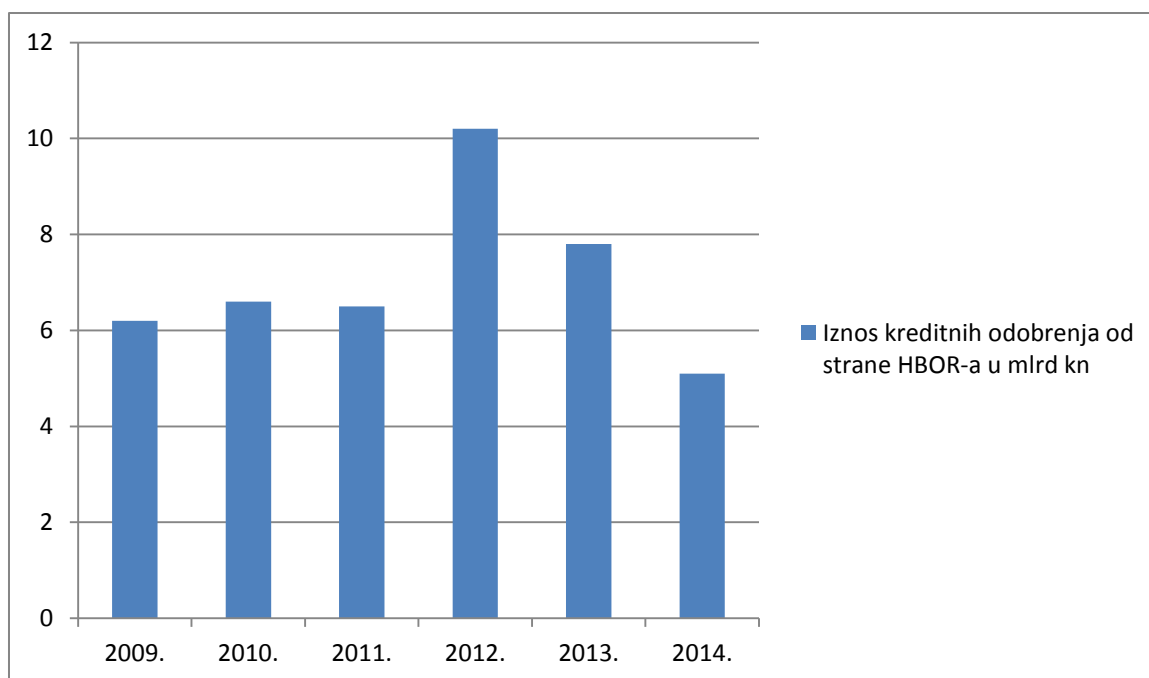
U 2010. godini HBOR je ostvario povećanje kreditne aktivnosti u odnosu na prethodnu godinu. Za kreditiranje malog i srednjeg poduzetništva odobreno je 447 kredita u iznosu od 1,1 milijarde kuna što je više za 12% u odnosu na 2009. godinu. Spomenuti podatak odnosi se na kreditne programe isključivo po programima za malo i srednje poduzetništvo (MSP).

U 2011. godini HBOR bilježi blagi pad u broju odobrenih kredita i njihovoj kunskoj vrijednosti (1.534 kredita u iznosu od 6,5 milijardikuna). Osim uvođenja novih kreditnih programa, izmijenjeni su i poboljšani uvjeti postojećih, te je među ostalim povećan udio kredita u namjeni kreditiranja s 50 % na 75% ili 85 % ovisno o programu. Također su smanjene i kamatne stope za jedan postotni bod po nekim programima, a za neke je omogućeno ugovaranje kredita u kunama. Produljeni su i rokovi počeka te otplate kredita, a proširene su i namjene nekih kredita.

Rezultati takvih mjera vidljivi su u 2012. godini. Unatoč negativnim kretanjima u domaćem gospodarstvu HBOR je tijekom 2012. godine povećao iznos odobrenih sredstava za 56% u odnosu na 2011. godinu. Banka je odobrila 1.622 kredita u iznosu od 10,2 milijarde kuna. Najviše sredstava, 3,4 milijardi kuna odobreno je za financiranje izvoza i turizma, dok je za programe MSP odobreno 2,4 milijardi kuna. Najveći broj kredita, njih 1.352 odobreno je malim i srednjim poduzetnicima po svim programima u ukupnom iznosu 4,6 milijardi kuna što je 27% više u odnosu na 2011. godinu.

U 2013. malim i srednjim poduzetnicima po svim programima odobreno je 1.080 kredita u iznosu od 3,5 milijardi kuna, odnosno od ukupnog broja kredita 86% bilo je za male i srednje poduzetnike.

Što se tiče ukupnih plasmana, najveći iznos odobren je 2012. godine-10 mlrd. kn. HBOR je tijekom 2013. godine odobrio 1.256 kredita u iznosu od 7,8 milijardi kuna. Kreditna aktivnost nastavila je padati i u 2014. godini. Broj plasmana pao je sa 1.256 u 2013. na 886 u 2014. S iznosom od 5,1 milijardi kn kreditna aktivnost se prepolovila u odnosu na rekordnu 2012. te pala ispod razine prve krizne godine 2009. za 1 milijardu kn (grafikon 1).

Grafikon 4. Iznos kreditnih odobrenja po svim programima (iznosi u mlrd. kn)

Izvor: Vidučić Lj., Babić M. (2015): Pristup MSP poticajnim izvorima financiranja u vrijeme krize - primjer HBOR-a, preuzeto od: Računovodstvo i menadžemnt-RiM konferencija- zbornik stručnih radova, str. 89-103

Dok iznos plasmana pokazuje negativan trend, u strukturi plasmana zadržava se pozitivna promjena ostvarena 2012.godine. Naime, osim što je odobren rekordan iznos, u 2012. godini izmijenjena je i struktura odobrenih kredita u korist sredstava za investicije. Prvi puta nakon 2008. godine HBOR je odobrio veći iznos sredstava za investicijske kredite. Taj se pozitivan trend nastavio u 2013. godini, uz blago sniženje u 2014. godini kada je 2/3 ukupnih kredita plasirano u investicije.²⁶

²⁶Vidučić Lj., Babić M. (2015): Pristup MSP poticajnim izvorima financiranja u vrijeme krize - primjer HBOR-a, preuzeto od: Računovodstvo i menadžemnt-RiM konferencija- zbornik stručnih radova, str. 89-103

4.4.Rad HBOR-a 2015.godine

U 2015. godini HBOR je kroz kreditiranje, osiguranje izvoznih potraživanja i izdavanje garancija podržao 2.589 projekata u ukupnom iznosu 12,4 milijarde kuna, što je povećanje od 127% u odnosu na broj projekata odobren u 2014. godini, s dvostruko većim iznosom.

U 2015. godini značajno je povećana kreditna aktivnost HBORa. Tijekom 2015. godine odobreno je 2.285 kredita u ukupnom iznosu od 7,8 milijardi kuna, što je 2,5 puta veći broj odobrenih kredita od prethodne godine i najveći u dosadašnjem poslovanju HBORa. Na novoodobrene kredite alocirano je 7,3 milijardi kuna, što je dvostruko više nego u 2014. godini. Od ukupno odobrenih sredstava, 82% odobreno je za investicijska ulaganja, a 18% za obrtna sredstva. HBOR kreditna sredstva odobrava izravno ili putem poslovnih banaka. Udio izravno odobrenih kredita u 2015. godini je 57%. Sredstvima HBOR-a podržani su projekti iz sektora turizma, proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića, poljoprivrede i ribarstva, metaloprerađivačke industrije, proizvodnje kemikalija i kemijskih proizvoda, drvoprerađivačke i papirne industrije, tekstilne i kožarske industrije te elektroindustrije.

Najbrojniji korisnici HBORovih sredstava su mala i srednja poduzeća, kojima je, po svim programima tijekom 2015. godine odobreno 2.147 kredita u iznosu od gotovo 3,2 milijarde kuna, što predstavlja 94% ukupnog broja odobrenih kredita. U odnosu na 2014. godinu, u 2015. godini malim i srednjim poduzećima odobreno je 51% više kreditnih sredstava, te je podržan gotovo dvostruko veći broj projekata²⁷.

²⁷Preuzeto sa Cepar-izvješće-2016-HR-web, dostupno na: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepar-izvješće-2016-HR-web.pdf>

Tablica 9. Pregled odobrenih kredita za mala i srednja poduzeća po grupama kredita HBOR-a u 2014. i 2015. godini

Programin kreditiranja HBOR-a	2014.			2015.		
	Broj odobrenih kredita	Ukupan iznos odobrenih sredstava (mil.kn)	Prosječan iznos kredita (mil.kn)	Broj odobrenih kredita	Ukupan iznos odobrenih sredstava (mil.kn)	Prosječan iznos kredita (mil.kn)
Kredit za MSP na području od posebne državne skrbi i otocima i za poljoprivredu	113	267,0	2,4	83	229,2	2,7
Kredit za MSP za utemeljenje poduzetništva i razvoj poduzetništva	311	730,1	2,3	1.305	1.470,4	1,1
Kredit za MSP za turizam	58	445,1	7,7	78	796,2	10,2
Kredit za MSP za financijsko restrukturiranje	4	4,2	1,1	4	11,0	2,7
Kredit za MSP za izvoz	95	363,0	3,8	67	216,0	3,2
Kredit za MSP za obrtna Sredstva	147	291,5	2,0	610	456,2	0,7
UKUPNO	728	2.100,9	2,9	2.147	3.179,0	1,5

Izvor: HBOR – Hrvatska banka za obnovu i razvitak, 2017.

Tijekom 2015.godine HBOR je uveo niz novih inicijativa na području suradnje s poslovnim bankama i *leasing* društvima, smanjenja kamatnih stopa, te izmjene postojećih i uvođenja novih programa kreditiranja.

5. ZAKLJUČAK

Mala i srednja poduzeća važan su faktor razvoja privrede i zapošljavanja u Hrvatskoj, kao i u zemljama Europske unije. U ukupnoj strukturi privrede dominantan udio tj. najveći udio čine upravo mala i srednja poduzeća, točnije 99,7%.

Treba naglasiti kako EU pruža značajnu podršku ovom sektoru i upravo ga i određuje kao temelji faktor razvoja privrede. Upravo zbog toga EU nudi brojne programe podrške namijenjene isključivo malim i srednjim poduzećima, npr. za istraživanje, inovacije, jačanje konkurentnosti i slično. Temeljni problem poslovanja malih i srednjih poduzeća je teškoća pribavljanja financijskih sredstava koja su ključna za razvoj, uspješnost i opstanak malih i srednjih poduzeća. Najzastupljeniji oblik financiranja SME sektora su bankarski krediti.

Hrvatska banka za obnovu i razvitak je razvojna i izvozna banka Republike Hrvatske čija je osnovna zadaća poticanje razvitka hrvatskog gospodarstva. Kroz svoje programe HBOR razvija i program za kreditiranje malih i srednjih poduzeća koji je detaljno obrađen u radu. HBOR ima vrlo dominantnu ulogu u olakšavanju pribavljanja sredstava za financiranje rasta i razvoja, malih i srednjih poduzeća, a samim time i cijelog gospodarstva.

Prema podacima iz godišnjih izvješća od 2009.-2013. može se zaključiti kako u 2009. godini HBOR najviše potpore pruža hrvatskim izvoznicima, a nakon toga se bilježi pad kreditiranja po tom programu, a porast kreditiranja po ostalim programima. U odnosu na 2009. godinu svi programi u 2013. godini bilježe porast kreditiranja, osim programa Izvoza kod kojeg je zabilježen pad. Najveća kreditna aktivnost zabilježena je u 2012. godini, nakon čega se u 2013. godini bilježi pad kreditiranja po programima kreditiranja Izvoza i MSP, a stagnacija kroz programe Gospodarstvo i Infrastruktura.

Imajući u vidu da je sektor MSP tijekom vremena sve važniji za gospodarski rast i razvoj, HBOR kroz svoje programe treba olakšavati pribavljanje financijskih sredstava tom sektoru. Prema godišnjem izvješću iz 2013. godine u ukupnoj kreditnoj aktivnosti HBOR-a MSP participiraju s 15% vrijednosti plasmana. Iz godine u godinu HBOR podržava sve više projekata. U 2015. godini HBOR je kroz kreditiranje, osiguranje izvoznih potraživanja i izdavanje garancija podržao 2.589 projekata u ukupnom iznosu 12,4 milijarde kuna, što je povećanje od 127% u odnosu na broj projekata odobren u 2014. godini, s dvostruko većim

iznosom. To je dijelom i razlog što je u 2015. godini značajno je povećana kreditna aktivnost HBOR-a. Mala i srednja poduzeća su najbrojniji korisnici HBORovih sredstava.

Zbog svih navedenih činjenica, koji potvrđuju značenje sektora malih i srednjih poduzeća za gospodarstvo, država treba podupirati i poticati razvoj malih i srednjih poduzeća, jer su upravo oni ključ i temelj razvoja svake ekonomije, te postizanja društvenog blagostanja.

Literatura

Knjige:

1. Vidučić Lj., Pepur S., Šimić Šarić M. (2015): Financijski menadžment, RRiF, Zagreb.
2. Vidučić Lj. (2006.): Financijski menadžment, V. Izdanje, RRIF, Zagreb.

Znanstveni radovi:

1. Hrvatska gospodarska komora, 2016. , Gospodarska kretanja 3/4, 2016
2. I.Bujan, M. Vugrinec (2014.): *Specifičnosti financiranja SME sektora u Hrvatskoj u odnosu na zemlje Europske unije*; Hrčak srce hr.portal znanstvenih časopisa, Vol. 2, br. 1., str. 127-138
3. Kolaković M., Sisek B., Morić Milovanović B. (2009): *Strategic linking and networking of croatian small and medium enterprises*; Poslovna izvrsnost Zagreb, Vol.3, br. 2
4. Nanić A. (2013.): *Mala i srednja poduzeća kao nosilac razvoja privrede europske unije*; Vitez-Tuzla-Zagreb-Beograd-Bukurest, Vol. 15, br. 31
5. Vidučić Lj., Babić M. (2015): Pristup MSP poticajnim izvorima financiranja u vrijeme krize - primjer HBOR-a, preuzeto od: Računovodstvo i menadžemnt-RiM konferencija- zbornik stručnih radova, str. 89-103

Službeni dokumenti:

1. FINA (2015.): Analiza financijskih rezultata poduzetnika u 2014. godini
2. FINA (2016.): Analiza financijskih rezultata poduzetnika u 2015. Godini
3. „Hrvatska banka za obnovu i razvitak – Godišnji financijski izvještaji za 2015. godinu“, HBOR, Zagreb, 2016.
4. Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2012., CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, ISSN 1848-3526, Zagreb, 2012.

Zakoni:

1. Narodne novine, (1996): *Zakon o Hrvatskoj kreditnoj banci za obnovu*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 08/96
2. Narodne novine, (2002): *Zakonu o brdsko-planinskim područjima*, Narodne novine d.d. Zagreb, br.12/02
3. Narodne novine, (2006): *Zakon o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak*, Narodne novine d.d. Zagreb, br.138/06
4. Narodne novine, (2007): *Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 63/07
5. Narodne novine, (2008): *Zakon o područjima posebne državne skrbi*, Narodne novine d.d. Zagreb, br.86/08
6. Narodne novine, (2013): *Zakon o izmjenama Zakona o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 25/13
7. Narodne novine, (2014): *Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 147/14 i *Odluci o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 158/13
8. Narodne novine, (2015): *Zakon o računovodstvu*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 78/15
9. Narodne novine, (2015): *Zakonu o sprječavanju sukoba interesa*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 57/15

Internet izvori

<https://hrcak.srce.hr/>

<https://www.hbor.hr/>

<http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvjesce-2016-HR-web.pdf>

<https://www.zakon.hr/z/527/Zakon-o-poticanju-razvoja-malog-gospodarstva>

http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_78_1493.html

<https://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj-2015/>

<http://www.europarl.europa.eu/portal/en>

<https://webhosting-wmd.hr/rjecnik-pojmovi-i/web/instrumenti-osiguranja-kredita>

Sažetak

U prvom dijelu rada prikazuju se kriteriji prema kojima se definiraju sektor malog i srednjeg poduzeća u Hrvatskoj i u Europskoj uniji, te njihovo značenje za gospodarstvo Hrvatske i Europske unije. Drugi dio se dotiče načina peko kojih se mogu financirati mala i srednja poduzeća, te problema na koje nailaze prilikom pribavljanja izvora financiranja. Kraj razrađuje i opisuje program kreditiranja malih i srednjih poduzeća kojeg nudi Hrvatska banka za obnovu i razvitak, te ulogu i značenje HBOR-a u financiranju istih.

Ključne riječi: Hrvatska banka za obnovu i razvitak, financiranje, mala i srednja poduzeća

Summary

The first part of the paper presents criteria defining the sector of small and medium enterprises in Croatia and in the European Union, as well as their significance for the Croatian and European Union economies. The second part deals with the way in which small and medium-sized enterprises can be financed and the problems they face when obtaining funding sources. The end elaborates and describes the lending program for small and medium-sized enterprises offered by the Croatian Bank for Reconstruction and Development and the role and significance of HBOR in financing them.

Key words: Croatian bank for reconstruction and development, financing, small and medium sized enterprises

Popis tablica

Tablica 1. Kriteriji razvrstavanja subjekata malog i srednjeg gospodarstva.....	3
Tablica 2. Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2011. do 2015. Godine.....	4
Tablica 3. Veličina poduzeća i zaposlenost, ukupan prihod i izvoz u 2014. i 2015. godini.....	5
Tablica 4. Percepcija o raspoloživosti netradicionalnih izvora financiranja u 2014. i 2015. godini.....	7
Tablica 5. Namjena kredita.....	13
Tablica 6. Kamatna stopa.....	17
Tablica 7. Vrste naknada.....	20
Tablica 8. Kreditna aktivnost prema programima kreditiranja (u 000 kn) od 2009.-2013. Godine.....	25
Tablica 9. Pregled odobrenih kredita za mala i srednja poduzeća po grupama kredita HBOR-a u 2014. i 2015. godini	29

Popis slika

Slika 1: Logo HBOR-a.....	11
Slika 2: Cilj programa kreditiranja razvitka malog i srednjeg poduzetništva.....	12
Slika 3: Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit.....	15
Slika 4: Najniži i najviši iznos kredita kojeg HBOR odobrava.....	16
Slika 5: Korištenje kredita putem poslovne banke.....	21
Slika 6: Korištenje kredita kod izravnog kreditiranja.....	22
Slika 7: Izdavanje bankarskih garancija i otvaranje akreditiva.....	22
Slika 8: Instrumenti osiguranja.....	23

Popis grafikona

Grafikon 4. Iznos kreditnih odobrenja po svim programima (iznosi u mlrd. kn).....	27
---	----

